

Asia: VN/18925/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista sekä laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO

Hallituksen esitys laiksi pakkotyöllä valmistettujen tuotteiden kiellon valvonnasta ja seuraamuksista

Yleistä

Kaupan liitto ry ja Päivittäistavarakauppa ry kiittävät mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä.

Pidämme pakkotyön torjumista ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen vahvistamista globaalissa taloudessa erittäin tärkeänä tavoitteena ja EU-tasoinen sääntely on oikea instrumentti globaalien ilmiöiden käsittelemiseksi. Pidämme tärkeänä, että pakkotyöasetuksen edellyttämien kansallisten täydentävien säännösten osalta vältetään kansallista lisäsääntelyä ja yhteensovitetaan täytäntöönpano yritysvastuudirektiivin kansallista täytäntöönpanoa valmistelevan työryhmän kanssa. Täytäntöönpanossa tulee välttää päällekkäisten velvoitteiden syntymistä ja mahdollistaa se, että yritykset voivat hyödyntää jo olemassa olevia huolellisuus- ja vastuullisuusprosessejaan myös tämän sääntelyn yhteydessä.

Sääntelyn kokonaisuus ja ohjeistuksen merkitys

Pakkotyöasetus on vain yksi osa vastuullisuussäätelyn hajanaista kenttää ja yritysten kannalta toimintaympäristö muodostuu vaikeasti hahmotettavaksi. Yritykset tarvitsevat hallinnollisen taakan ja lisäkustannusten välttämiseksi selkeyttä ja ennakoitavuutta. Komissiolta ja kansallisilta valvoilta viranomaisilta kaivataankin erittäin selkeää, johdonmukaista ja käytännönläheistä ohjeistusta, erityisesti pienemmille yrityksille, jotta yritykset voivat arvioida oikeudellista asemaansa ja toimia vaatimusten mukaisesti.

Pakkotyöasetuksen mukainen kieltö kohdistuu tuotteeseen, ei yrityksen omaan toimintaan. Näin ollen toimenpiteet voivat kohdistua yritykseen, vaikka pakkotyö liittyisi tuotteen toimitusketjun aiempaan vaiheeseen eikä yrityksen omaan toimintaan. Kun toimitusketjut ovat usein pitkiä ja monimutkaisia, yritysten mahdollisuudet tunnistaa ja hallita kaikkia riskejä ovat käytännössä rajalliset. Säätelyn tulee mahdollistaa yrityksille realistinen ja ennakoitava riskienhallinta siten, että viranomaisten riskiperusteisen valvonnan kriteerit ovat avoimia, ennakoitavia ja johdonmukaisesti sovellettuja.

Hallinnollinen taakka, kustannusvaikutukset ja yritysten välinen yhteistyö

Vaikka lakiluonnos ei muodollisesti lisää uusia velvoitteita yrityksille, käytännössä yritysten hallinnollinen taakka lisääntyy merkittävästi. Yritykset joutuvat varautumaan laajempiin tietopyyntöihin, osallistumaan tutkintamenettelyihin sekä vahvistamaan toimitusketjujensa seurantaa, mistä aiheutuu kustannuksia.

Pakkotyö on esiintyessään usein haastava ja rakenteellinen ongelma, eikä sen torjuminen onnistu yksittäiseltä yritykseltä. Katsomme, että yritysten väliseen kilpailuoikeuden sallimaan yhteistyöhön tarvitaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolta lisää käytännön ohjeistusta. Useat Euroopan kilpailuviranomaiset, kuten Alankomaiden ACM, ovat julkaisseet yksityiskohtaisia ohjeistuksia ja antavat ennakkollisia ratkaisuja vastuullisuusyhteistyöstä. Tämä lisää oikeusvarmuutta ja mahdollistaa kunnianhimoisempien vastuullisuustavoitteiden edistämisen. Kilpailuoikeudellinen epävarmuus siitä millainen vastuullisuusyhteistyö on sallittua ja millä edellytyksillä rajoittaa yhteistyön hyödyntämistä nykyisellään. Epävarmuus hidastaa kaikkea tekemistä, etenkin kun sanktiot kilpailulainsäädännön rikkomuksista ovat erittäin merkittäviä.

Viranomaisvaltuudet ja seuraamusjärjestelmä

Lakiluonnoksen mukaiset viranomaisvaltuudet ovat laajoja ja mahdollistavat merkittävän puuttumisen yritysten liiketoimintaan. Viranomainen voi kieltää tuotteen markkinoille saattamisen sekä määrätä tuotteet poistettaviksi markkinoilta ja hävitettäväksi. Katsomme, että suhteellisuusperiaatteen noudattaminen on keskeistä erityisesti tilanteissa, joissa pakkotyön osuus liittyy vain rajattuun osaan tuotetta tai toimitusketjua. Ensisijaisena keinona tulisi olla korjaavat toimenpiteet toimitusketjussa. Yrityksille tulee antaa todellinen mahdollisuus poistaa ongelma ennen kuin turvaudutaan ankarampiin toimenpiteisiin, kuten tuotteiden poistamiseen markkinoilta tai hävittämiseen. Menettelyiden on oltava yritysten näkökulmasta ennakoitavia ja oikeusturvan

takeet turvaavia. Yrityksille tulee varata riittävä mahdollisuus tulla kuulluksi sekä esittää selvitystä ennen merkittäviä liiketoimintaa rajoittavia päätöksiä.

Seuraamusjärjestelmän osalta pidämme myönteisenä, että seuraamusmaksu kohdistuu viranomaispäätöksen noudattamatta jättämiseen eikä suoraan pakkotyön käyttöön. Tämä selkeyttää seuraamusvastuun kohdentumista ja antaa yrityksille mahdollisuuden reagoida viranomaisen päätöksiin ennen seuraamusten määräämistä.

Kunnioitavasti

Kaupan liitto ry

Päivittäistavarakauppa ry

Hiilamo Simo
Kaupan liitto ry